

# **Kliimaministri käskkirja „Toetuse andmise tingimuste kehtestamine ning 2023–2026 tegevuskava ja eelarve kinnitamine põlevkivitööstuse reostuspärandi ohutustamiseks ning alternatiivsete veeressursside hindamiseks Ida-Virumaal“ muutmise käskkirja eelnõu seletuskiri**

## **1. Sissejuhatus**

Eelnõu kohaselt muudetakse käskkirjaga toetuse andmise tingimusi kliimaministri käskkirjas 14.11.2023 nr 473 „Toetuse andmise tingimuste kehtestamine ning 2023–2026 tegevuskava ja eelarve kinnitamine põlevkivitööstuse reostuspärandi ohutustamiseks ning alternatiivsete veeressursside hindamiseks Ida-Virumaal”.

Eelnõu ja selle seletuskirja koostasid Kliimaministeeriumi veeosakonna veeinvesteeringute valdkonnajuht Olav Ojala (e-post: olav.ojala@kliimaministeerium.ee, tel 626 2919), finantsosakonnaosakonna välisvahendite peaspetsialist Kairi Toiger (e-post: kairi.toiger@kliimaministeerium.ee, tel: 626 2874), õigusosakonna jurist Rene Lauk (e-post: rene.lauk@kliimaministeerium.ee, tel: 626 2948)). Riigiabi reeglite kohase vastavusanalüüsi ja ekspertiisi tegi SA Keskkonnainvesteeringute Keskus.

## **2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs**

Eelnõu koosneb viiest punktist, millega muudetakse näitajaid ja eelarvet kliimaministri käskkirjas 14.11.2023 nr 473.

Toetust eraldatakse Eesti riigi 2023–2026. aasta eelarvestrateegiaprogrammi „Keskkonnakaitse ja -kasutus“ meetme „Merekeskkonna ja vee kaitse ning kasutus“ tegevuse „Vee säästliku kasutamise ja kaitse tagamine“ tulemuste saavutamiseks. Selle tegevuse eesmärk on vee kasutamise ja kaitse korraldamine viisil, mis tagab veekogumite hea seisundi saavutamise ja säilitamise ning tagab inimestele kvaliteetse joogivee ja taskukohase veeteenuse. Projekt otseselt panustab selle eesmärgi saavutamisse, kuna jääkreostuse ohutustamisega väheneb koormus veekogumite keemilisele seisundile ning joogivee varustuskindluse uuringu raames tegeletakse veeressursside piisavuse teemadega ning tuvastatakse alternatiivsete veeressursside kasutusele võtu võimalused.

Toetatavad tegevused on kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1056, 24. juuni 2021, millega luuakse Õiglase Ülemineku Fond, artikli 8 punkti 2 alapunktis i kirjeldatud abikõlbliku tegevuse liigiga: investeeringud mahajäetud tööstusalade taastamisse ja saastest puhastamisse, maapinna korrastamisse ning sealhulgas vajaduse korral rohelise taristu ja sihtotstarbe muutmise projektidesse, võttes arvesse põhimõtet „saastaja maksab“. Jääkreostusena käsitletakse objekte, mille reostus pärineb enne 1998. a. toimunud tegevusi või avariisid. 07.06.1998 jõustus kemikaaliseadus, millega kehtestati saastaja maksab põhimõte, mille kohaselt vastutab reostuse likvideerimise eest reostuse tekitaja. Saastaja maksab põhimõtet ei saa rakendada selle jõustumisest tagasiulatavalt. Lisaks ei ole aastakümneid tagasi ja eriti Nõukogude perioodil tekitatud reostuse puhul reostuse tekitaja vastutusele võtmine ka praktiliselt teostatav. Keskkonnaministeerium on korraldanud jääkreostusobjektide inventeerimisi, et tuvastada reostuse olemus, intensiivsus, ulatus ja ohtlikkus. Jääkreostusobjektid on jaotatud riikliku tähtsusega ja kohaliku tähtsusega objektideks.

Toetatavate tegevuste valimiseks kasutatavad valikukriteeriumid ja meetodikad vastavad Vabariigi Valitsuse 12. mai 2022. a määruse nr 55 „Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakenduskavade vahendite andmise ja kasutamise üldised tingimused” (edaspidi ühendmäärus) §-le 7.

Seirekomisjoni poolt kinnitatud valikukriteeriumi „projekti kooskõla valdkondlike arengukavadega“ täitmise tagab valdkondliku strateegiadokumendina põlevkivi kasutamise riiklik arengukava ning toetuse panustamine Eesti 2035 sihti.

Käskkirja punktiga 1.1 muudetakse näitajate sihttasest, kuna tööd on oluliselt kallinenud ja antud eelarvega ei ole võimalik sihttasest saavutada. Näitajate RCO38 ja RCR52 sihttasemed on muutmisel ka meetmete nimekirjas ning vastav ettepanek on Rahandusministeeriumile esitatud. Muudatus ei mõjuta rakenduskavas seatud sihttasemete täitmist erieesmärgi tasandil, kuna meetmes 21.6.1.8 on võimalik taastada algselt planeeritud enam hektareid.

Käskkirja punktidega 1.2 – 1.4 muudetakse kulude abikõlblikkust. Abikõlblikud otsesed personalikulud ja kaudsed kulud (15% arvestatuna otsestest abikõlblikest personalikuludest) asendatakse ühtse määra alusel hüvitatavate projekti kaudsete kuludega, mis on nimetatud ühendmääruse § 21 lõikes 4, seitsme protsendi ulatuses arvutades projekti otsestest abikõlblikust summast. Üldkulud (kaudsed kulud) ja personalikulud on abikõlblikud lihtsustatud kuludena. Nimetatud kaudseteks kuludeks võivad olla näiteks sidekulud, sealhulgas internet- ja telefonikulud, riigihanke korraldamisega ja juriidilise nõustamisega seotud kulud. Kaudsed kulud on abikõlblikud 7% ulatuses projekti abikõlblike otseste kulude maksumusest. Vastav protsent on kehtestatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1060 artikli 54 punktis a.

Muudatuse eesmärk on viia projekti elluviimisega seotud kulud vastavusse tegelikkusega. Elluviija tegelikud kaudsed kulud osutusid märksa suuremaks kui projektijuhi palgakulust arvestatav 15%. Projekti rakendamisel selgus, et töömaht, mis tehakse projekti elluviimisel, vastab seitsmele protsendile abikõlblike kulude kogusummast.

Ühtse määrana saadud toetuse kasutamist ei kontrollita ega auditeerita, elluviija ei pea kulusid projekti raamatupidamisarvestuses eristama ega dokumente säilitama.

Käskkirja punktiga 1.5 muudetakse sihttasest ja eelarvet Lisa 2 tabelis.

### **3. Käskkirja vastavus ELi õigusele**

Eelnõu aluseks on perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seadus ja selle alusel antud õigusaktid, mis omakorda on kooskõlas vastava ELi õigusega.

Käskkirja eelnõu on muuhulgas kooskõlas järgmiste (EL) määrustega:

- Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/1060, 24. juuni 2021, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfond+, Ühtekuuluvusfondi, Õiglase Ülemineku Fondi ja Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi kohta ning nende ja Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi, Sisejulgeolekufondi ning piirihalduse ja viisapoliitika rahastu suhtes kohaldatavad finantsreeglid (ühissätete määrus);
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/1056, 24. juuni 2021, millega luuakse Õiglase Ülemineku Fond.

Euroopa Liidu määrused on Eestile otsekohalduvad, mistõttu eelnõus nimetatud ülesannete täitjal tuleb juhendada neist otse, arvestades eelnõus ja selle alusel antavatest Vabariigi Valitsuse määrustes sätestatud. Eelnõus on ühissätete määruse sättele viidatud, kui ülesande sisu on ühissätete määrusega reguleeritud, mis teeb hõlpsamaks asjakohase regulatsiooni leidmise.

#### **4. Käskkirja mõju**

Käskkirjaga reguleeritaval meetmel on positiivne mõju seatud eesmärkide saavutamiseks, sest täpsustatakse toetuse andmise tingimusi.

#### **5. Eelnõu koostamine**

Eelnõu koostatakse eelnõude infosüsteemi EIS kaudu Rahandusministeeriumi, Euroopa Komisjoniga ja perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitikate rakendamise seirekomisjoni liikmetega ning Riigi Tugiteenuste Keskusega, Ida-Virumaa õiglase ülemineku protsessi juhtkomisjonile.